

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

ORMANCILIĞIMIZIN YÜZÜNCÜ ÖĞRETİM YILI
MÜNASEBETİLE YAYINLANAN ÖZEL SAYI

SERİ B. CİLT VII SAYI I. 1937

TÜRKİYE'DE AĞAÇLANDIRMA ÇALIŞMALARININ PLÂNLANMASI PROBLEMLERİ

I

Genel Ağaçlandırma Plânlaması

Yazan

Prof. Dr. Fikret SAATÇIOĞLU

GİRİŞ

Ağaçlandırmanın, hususiyle yeniden orman yetiştirilmesinin sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden taşıdığı büyük önem, bizi bu dâvaya ait şu açık neticeye ulaştırmış bulunuyor ki, Türkiye'de çok şumullü bir ağaçlandırma çalışmasına vakit kaybetmeden başlamak mecburiyeti vardır. Bu hakikat, şimdiye kadar bir çok yetkili yerli ve yabancı meslek adamları tarafından dokümanlarıyla birlikte tereddüde mahal bırakmayacak bir vuzuhla tesbit edilmiş ve geniş yayınlarla Türk umumi eskânna bildirilmiş bulunuyor. Ayrıca orman fakirliğimizin ve orman tahribatının sebep olduğu bir çok felâketlerde (sel, kuraklık v.s. gibi), zaman zaman çok acı örnekler vererek milletimizi ağaçlandırma mevzuundaki vecibeler üzerine ikaz etmektedir. Bu realiteler karşısında, Türkiye'de geniş vatandaş kitleleri içinde ağaçlandırmanın lüzum ve ehemmiyetini idrak hususunda tereddüde sahip kimselerin artık bulunmaması gerekir.

Türkiyenin ağaçlandırılması büyük bir memleket dâvasıdır. Takdir etmek lâzımdır ki, bu dâvayı, ancak plânlı, ciddi ve azimli çalışmalarla tahakkuk ettirmek mümkündür. Herşeyden evvel mutlaka bir plânlamaya lüzum vardır. Gaye Türkiyenin ağaçlandırılması olduğuna göre, bu vazifeyi en basit ve en büyük başarıyı sağlayacak şekilde yerine getirmeye yarayan bütün mülâhaza ve çalışmaların bir araya toplamak ve tertipleme icabedecektir ki, plânlamanın tarifi de budur. Şu halde plânlamada, büyük gayeye ulaştıracak olan bütün çalışma safhalarını mak-sada en uygun tarzda tesbit etmek ve tertipleme mecburiyeti vardır.

Bir memleketin ağaçlandırılmasında *genel plânlama* ve *özel plânlama* olmak üzere iki nevi plânlamaya ihtiyaç vardır. Genel ağaçlandırma plânlaması memleketin heyeti umumiyesine, yahut da büyükçe bölgelerine şâmil olan ağaçlandırma plânlarını ihtiva eder. Özel ağaçlandırma plânlaması ise, genel ağaçlandırma plânlamasının ana çerçevesi, tertip ve imkânları dahilinde mahalli tatbikatı sağlayacak olan plânlardır. Bundan dolayı bu plânlara “Ağaçlandırma tatbikat plânları” yahut “teknik ağaçlandırma plânları” veyahut sâdece “kültül plânları” da denir.

Bu etüdde, Türkiye şartları muvacehesinde yalnız genel ağaçlandırma plânlamasının esas prensipleri ele alınmış olup, özel ağaçlandırma plânlarının en süratle meydana getirilecekleri mevzuu, müteakip bir yazıya bırakılmıştır.

A. TÜRKİYE'DE AĞAÇLANDIRMA ÇALIŞMALARININ İNKİŞAF SEYRİ

Türkiye’de ağaçlandırma işlerine bir dâva olarak el atıldığı anda, memleket ölçüsünde bir genel ağaçlandırma plânlamasının hem yokluğu hem de meydana getirilmesi zarureti, kendisini hissettirir. Genel ağaçlandırma plânlaması olmadan münferit ağaçlandırma işlerine teşebbüs etmek, memleketin bu uğurda sağlayacağı maddî ve manevî imkânları dağıtmak ve parçalamaktan başka bir netice vermez; halbuki bu mevzu da enerjiyi ve imkânları maksada uygun bir plân bütünlüğü içinde toplamak ve kıymetlendirmek mecburiyeti vardır. Türkiye’de yakın tarihe bir göz atılacak olursa, dağınık ağaçlandırma çalışmalarının tatminkâr olmayan neticelerini tesbit etmekte güçlük çekilmez.

19 uncu yüzyılın sonuna, hattâ 20 inci yüzyılın başına kadar Türkiye’de ağaçlandırma sahasında maalesef hemen hiç bir şey yapılmadığı bildirilmektedir¹. Halbuki 19 uncu yüzyıl, orta Avrupa’da hususiyile Almanya’da yeniden orman yetiştirme meselelerinin tamamen halledilmiş ve en geniş ölçüdeki tatbiki çalışmaların hemen hemen sona erdirilmiş olduğu bir devredir. Avrupa memleketleri bu zamanlarda ağaç ve ormanla dolmuştur. Memleketimizde ise ağaçlandırmanın ilk tatbikatını Cumhuriyet devrine medyun bulunuyoruz. Ankara şehrinin ve civarının imariyle birlikte ağaçlandırılması. Türkiye’de ölçüsü büyük denebilecek ilk ağaçlandırma faaliyetlerini teşkil eder. Sonraları 1937 yılında orman kanununu çıkmasıyla birlikte orman teşkilâtının modern bir zih-

¹ D i k e r, M. ve I n a l, S.: Ormanlığımızın ana dâvalarından ağaçlandırma, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 1944.

bir zihniyet altında genişletilmesi esası kabul edildiği için, memleketin daha ziyade step muntakaları çevrelerinde bir çok yerlerde fidanlıklar tesis edilmiş, ağaçlandırma işlerine bir istikamet vermek üzere sık sık kongreler ve toplantılar tertiplenmiş, yabancı mütehassısların da fikirleri alınmış, raporlar ve yönetmelikler yayınlanmıştır. Ancak bu faaliyetlerin yakın zamana kadar orman dışında ve bilhassa köy ağaçlandırmaları şeklinde ele alınmış ve gerçekleştirilmeğe çalışılmış olduğu dikkati çeker. Bu mesaide yer yer ağaçlandırma başarıları da kaydedilmiş bulunmaktadır. Tarsus civarındaki Karabucak bataklığında, kuruma ameliyesini müteakip yapılan ağaçlandırma çalışmaları, bilhassa takdirle kayde değer.

Orman işletmelerimizin tedricen memleket orman muntakalarına yayılmaları ve yerleşmeleri sayesinde ki, ağaçlandırma çalışmaları son 8 - 10 yıl içinde asıl verimli çalışma sahalarını teşkil eden orman içlerine doğru bir giriş kaydetmiştir. Bugün hemen her Başmüdürlük muntakasında eski orman arazisi dahilinde yapılan tekrar ormanlaştırma çalışmalarına rastlamak mümkündür. Bahkesir Başmüdürlüğüne bağlı Dursunbey Devlet Orman İşletmesi, yangın sahalarında yaptığı geniş ölçüdeki ağaçlandırma çalışmalarıyla, bilhassa kayda değer.

Gerek bu ve gerek diğer Başmüdürlüklerdeki benzeri çalışmalar ve meslekdaşların ağaçlandırma mevzuunda gösterdikleri heyecan ve feragati, takdir etmemek kadirşinassızlık olur. Ancak içinde bulunduğumuz ağaçlandırma nizam ve ölçülerinin ve buna göre elde edilen randımanın, büyük memleket dâvasının şumul ve azameti karşısında, adetâ sembolik çalışmalar karakterinin dışına çıkmadığını da kabul etmek mecburiyeti vardır. 1937 yılı orman kanununun çıkışından bu yana devam edegelen 20 yıllık fidanlık ve ağaçlandırma faaliyeti neticelerinin, orman idaresinin en iyi niyet ve gayretlerine rağmen, bu maksada tahsis edilen para ve emekle mütenasip olduğu iddia edilemez.

Anlatılan bu durumda, memleket için adetâ yepyeni olan ağaçlandırma gibi çok veçheli bir sahadaki tecrübe noksanlığı ve türlü karakterdeki manîler âmil olmuşlarsa da, aksaklıkların en önemli sebebini memleketin ağaçlandırılması mevzuunda uzun zamandan beri plânlı ve programlı bir çalışma düzeninin kurulamamasında aramak lâzımdır. Kanatime göre, bu dâvanın memleketin hakiki ihtiyaçlarına uygun surette halledilebilmesi, ancak Devletin orman idaresine tanıdığı idari, hukuki, mali ve teknik imkânları, büyük gayeye yönetecek olan Türkiye ağaçlandırma plânlamasının hazırlanmasına ve bu plânın programlı, azimli ve israrlı surette tatbikine bağlıdır.

B. TÜRKİYE GENEL AĞAÇLANDIRMA PLÂNLAMASININ ESASLARI

Türkiye ölçüsünde hazırlanacak ağaçlandırma plânlamasının politik, teknik, idari ve ekonomik olmak üzere başlıca dört veçhesi mevcuttur. Bu veçheler bir takım esaslar meydana getirirler ki, plânın hazırlanmasında bu esasları ve icapları gözden uzak tutmamak gerektir. Zira bu esasların arzettikleri çeşitli şartları, imkânları ve veçheleri maksada uygun şekilde ahenkleştirmek ve muhtemel engelleri en muslihane yollarla bertaraf etmek, plânlanmanın en önemli vazifesini teşkil edecektir. Aksi halde plânlar daha ilk yıllarında tatbik kabiliyetinden mahrum kalır ve neticede dâvanın çürümesi gibi mühlik akibetler doğurabilir. Böyle bir duruma her halde sebebiyet vermemelidir.

1. GENEL AĞAÇLANDIRMA PLÂNLAMASININ ETÜDLERİ

Türkiye ölçüsünde bir ağaçlandırma plânlamasının meydana getirilmesi ve sâlim tatbikat imkânları bulabilmesi için, mesnetlerinin ve prensiplerinin kuvvetli olması gerekir. Bu maksatla çok esash etüdlere ihtiyaç vardır; bu husus şüpheye mahal bırakmayacak kadar sarıhtır. Plânlama işlerinin mesnetleri ve doneleri kâfi bir kat'iyetle ortaya çıkmalıdır. Bu oldukça geniş ve uzun çalışmalar gerektiren bir etüd mevzuudur. Zira Türkiye şartları üzerine bildiklerimiz ve bulduklarımız çok olmakla beraber, bilmediklerimiz ve özel etüdlerle aydınlatmak mecburiyetinde olduğumuz meseleler de mevcuttur. Bu mevzuda aşağıdaki hususlar üzerinde önemle durmak gerekir.

a. Harita

Detaylı plânlama çalışmalarına başlayabilmek için ağaçlandırılması bahis konusu olan sahalarn münasip ölçekli bir harita üzerinde belirtilmiş olmaları şarttır. Ancak ondan sonradır ki, sahalarn aşağı yukarı vüs'atlerini, mıntakalarını ve lüzumlu diğer hususiyetlerini öğrenmek mümkün olabilir. Harita, plânlanmanın mekân esası olarak, ilk ve belki en fazla zaman isteyen işini teşkil edecektir; zira ileride görüleceği gibi, milyonlarca hektar sahanın ağaçlandırılması bahis konusudur. Ormanlarımızın haritalarının alınması hususunda şimdiye kadar çok kıymetli çalışmalar yapılmıştır. Bir çok orman mıntakalarının amenajman veya istikşaf haritaları bulunduğu gibi, ayrıca 1/25000 ölçekli haritalarda kısa bir zaman sonra bütün memelket için hazırlanmış olacaktır. Ağaçlandırma plânlaması için esas itibarıyla bu tip haritalardan faydalanılabilir. Ancak bu haritaları maksada uygun şekilde işlemek

icabedecektir. Bu maksatla harita işlerinde özel bilgi ve tecrübe sahibi olan ekiplerin vazifelendirilmeleri gerekir.

b. Yetiştirme muhiti şartları

Yetiştirme muhiti şartları ağaçlandırma çalışmalarının en önemli mesnedini teşkil eder. Ancak genel ağaçlandırma plânlaması için ince ve detaylı yetiştirme muhiti (iklim, toprak) etüdlerine ihtiyaç yoktur. Bu kabîl etüdlere, özel plânlama için lüzumludur. Genel ağaçlandırma plânlaması için çalışma ünite ve muntakalarının jeolojisini, âvânz ve toprak vasıflarını, iklim karakterlerini ana hatlarıyla tesbit etmiş olmak kâfidir. Bu bilgilere dayanarak muntakaların ağaçlandırılma kabiliyetleri hakkında iyi bir fikir edinmek mümkün olur.

Ağaçlandırma çalışmaları için suhnet ve rutubete ait iklim tesbitleri büyük önem taşır. Bu kıymetleri tesbit maksadiyle Türkiye'nin birçok orman muntakalarında şimdiden basit istasyonlar (yaş, kuru termometre, azamî, asgarî termometre, plüviyometre) tesis ederek, iklim rasat ve müşahedelerine başlamak gerekir. Meteoroloji Umum Müdürlüğü bu hususta elinden gelen yardımı esirgememekte olduğundan, teşriki mesai imkân ve fırsatını kaçırmak doğru olmaz.

c. Saha kategorileri

Ağaçlandırılacak sahalanın mahiyeti ve kategorilerini bilmek zarurîdir. Zira her sahanın hali hazır durumu yani kategorisi, ağaçlandırma mevzuunda çeşitli şartlar ve imkânlar gösterir. Alınacak tedbirler ve masraf hesapları da buna göre değişir. Bazan ağaçlandırma için lüzumlu olan saha temizliğinden elde edilecek hâsılat, ağaçlandırma işlerini arttırmakla beraber, masrafları kısmen veya bazan tamamen karşılayabilir hattâ bazı hallerde ayrıca bir gelir dahi sağlayabilir. Bu itibarla çeşitli bünye ve karakterdeki ağaçlandırma sahalasının muayyen kategoriler olarak haritalar üzerinde gösterilmiş olması şarttır. Bu suretle bidayette, takribî dahi olsa, vüs'atler de ortaya çıkar. Bir fikir vermek maksadiyle Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasına mevzu teşkil edebilecek olan çeşitli sahalanın aşağıdaki kategorilere ayırma maksada uygun olur :

- 1) Yanık orman sahalasının ağaçlandırılması ;
- 2) Fırtına, kar kırması, böcek vâfeti, usulsüz kesimler, açma v.s. gibi sebeplerle hasıl olan açıklıkların ve çıplak sahalanın ağaçlandırılması ;

işük verimde veya ekonomik mânâda verimsiz ve faydasız olan
uzuk orman sahalarının (koru, baltalık, korulu baltalık ve ben-
ri sahalar) ağaçlandırmalarla islahı ve verimli hale getirilmeleri;

el ve erozyon tehlikelerine maruz sahalarla, baraj su toplama hav-
larının ağaçlandırılması ;

ntropojen step muntıklarında koruyucu orman şeritleri ve perdele-
nin tesisine matuf ağaçlandırmalar ;

lum sahalarının ve hareket halindeki kumların ağaçlandırılması;

Ana karayollarının ağaçlandırılması ve yol koruluklarının tesisi-
ne matuf ağaçlandırmalar;

Şehir ve kasaba civarında şehir koruluklarının, park ormanlarının
ve milli parkların tesisi için gerekli ağaçlandırmalar ;

Kasaba ve köyler civarında yakacak odun baltalıklarının tesisine
matuf ağaçlandırmalar ;

Küçük veya büyük sahalarda bilhassa dere, nehir boylarında ve
vâdilerinde kavaklıklar tesisi ;

Küçük veya büyük sahalarda bilhassa bataklıklarla bazı sahil ara-
zisinde Okaliptüs tesisi ;

Küçük veya büyük sahalarda dere, nehir kenarlarında ve vâdile-
rinde vesair münhat arazide Kızılağaç, Dişbudak, Karaağaç gibi
kıymetli ağaçların tesisi.

Bunlar memleket ölçüsünde plânlamaya girmeleri icabeden ağaç-
tırma mevzulandır. Bu derece mütenevvi ağaçlandırma vazifeleri ve
emleri gösteren memleketler azdır. Yakın çevremizde yalnız bazı
Akdeniz memleketlerinde aynı yahut benzer bir durum görüle-

Münferit orman idarelerinin orman içlerinde ihtiyaca göre yapa-
rı daha ziyade küçük ölçüdeki ağaçlandırmalar, yıllık rutin çalışma-
meyanında özel veya teknik plânlamaların mevzuunâ girer. Orman-
ı eski ve ileri olan memleketler büyük ağaçlandırma mevzuuna giren
i esas itibariyle çok zaman evvel bitirmiş oldukları için (Meselâ Al-
ya'da 18 inci yüzyılda), bu memleketlerin ormancuları ağaçlandırma iş-
ni orman işletmelerinin yıllık silvikültürel çalışmalarının bir kısmı ola-
mütalea ederler ve hemen her yıl küçük veya büyük bazı sahalarda

yeniden ağaçlandırma yahut ikmal ağaçlandırması gibi işlerle meşgul olurlar. Bu işletmelerde kültür işleri ve ona bağlı teknik plânlama yıllık işlerin başında yer alır. Çalışmalar rutin çalışmaları mahiyetinde olduğu için, bu maksatla ayrı bir ağaçlandırma personelinin vazifelendirilmesine lüzum kalmaz, bilhassa orta kademedeki orman memurları ormanda ağaçlandırma tatbikiyle bizzat meşgul olurlar.

d. Sahalara ait diğer etüdler

Sahaların ağaçlandırmaya mani olcu tesirlere (hayvan otlatması, düzensiz ve verimsiz intifa, ziraat arazisi haline getirilme gayreti v.s. gibi) maruz bulunup bulunmadığı, tesirlerin derecesi ve şumulü, muayyen hukukî yahut tradisyonel haklara dayanıp dayanmadıkları, ince ve anlayışlı bir tetkik mahsulü olarak tesbit edilmiş olmalıdır. Bu tesbitlerle beraber ağaçlandırmaya mani olucu yahut olması muhtemel görülen tesirlerin, mevcutsa ihtilâfların, tazminat veya tatmin edici başka hukukî, sosyal yollar ve imkânlarla bertaraf edilip edilemeyecekleri üzerinde önemle durmak gerekir. Sahaların muhafaza kabiliyetleri ile de ilgili olan bu hususlar muallâkta bırakıldığı takdirde, selâmetli bir ağaçlandırma çalışması mümkün olamaz ve ağaçlandırma emniyetinin tesisi için lüzumlu tedbirler de tayin edilemez. Şimdiye kadar yapılan bir çok tecrübeler bu realiteyi açık olarak göstermiştir. Hayvan otlatılan bir yerde ağaçlandırma yapılamıyacağı cihetle, evvel emirde bu engelin bertaraf edilmesi şarttır. Bu maksatla bazı Akdeniz memleketlerinin (Kıbrıs) yaptığı gibi, ormanda hayvan otlatma hakkını (kanun men etmekle beraber memleketimizde ormanda hayvan otlama adeta bir hak halini almıştır) ilgililere beher hayvan başına muayyen bir para vererek satın almak pratik bir yol olarak düşünülebilir. Bu takdirde hükûmet keçî bedelini de ödemek suretiyle hayvan sahibine, keçî yerine orman için zararsız fakat cemiyet için daha çok faydalı olan ahır hayvancılığını ikame etmek imkânını sağlayabilir. Memleketin bugün arzettiği hayvancılık durumunun, bilhassa mevcudu dünya mevcudunun yansına baliğ olan Karakeçi dolayısıyla çok iptidai olduğunu kabul etmek lâzımdır. Bu gerilikde hayvanların ormanda otlatılması ve bilhassa verimli sığırcılık için ahır hayvancılığının teessüs edememesi en önemli sebep olarak gösterilebilir. Bilhassa dağlarda keçiler peşinde koşmak mecburiyetinde kalan insan cemiyetlerinin medenî bir yaşama seviyesine ulaşmalarına imkân bulunmadığını düşünmek lâzımdır. Bu mevzularda orman idaresi ile birlikte bilhassa devlete düşen vazifeler büyüktür.

Yukarıda belirtilen etüdler, ağaçlandırıldıktan sonra muhafazaları tedbirlerinden müemmen veya tedbirlerle emniyet altına alınabilecek olan alanları belli edecektir. Herhalde ağaçlandırma gibi nazik ve pahalı bir hukuken ve nizamden ahının her türlü tecavüzünden masun olan ve tecavüz ihtimali halinde kanunun verdiği yetkileri müessir şekilde kullanarak muhafazaları mutlak surette emniyet altına alınabilecek olan alanlarda yapılabilir. Bu teminatın şu veya bu şekilde dışında kalan alanları, pürüzler halledilinceye kadar, kısa veya uzunca bir zaman için ihmalatma dışında bırakmak daha ihtiyatlı ve makul olur.

2. GENEL AĞAÇLANDIRMA PLÂNLAMASININ KARAKTER VE VASIFLARI

Ağaçlandırma işlerinin nevi şahsına münhasır özellikleri yanında hassa büyük memleket dâvalarıyla olan girift münasebetleri, plânın zırlanmasında başlıca iki prensip meselesinin önemle nazara alınması icabettirir. Bunlardan birincisi plânın devlet plânı vasfı ve karakteri, ikincisi uzun vâdeli vasfı ve karakteridir.

a. Devlet plânı vasfı ve karakteri

Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının evvel emirde devlet plânı vasfına ve karakterine sahip olması şarttır. Ancak bu surettedir ki, plânın devamı, istikrarı ve emniyeti sağlanabilir. Hattâ mümkün olduğu takdirde plânlanmanın ana hatları itibarıyla kanunlaşması yoluna dahi gitmekte büyük faydalar mülâhaza etmek yerinde olur. Kesin kanuni hükümlere dayanan bir statüye bir çok bakımlardan lüzum vardır. Türkiye'nin büyük ağaçlandırma işleri kanuni müeyyideleri olan bir devlet zarfesi haline girdiği anda Ziraat Vekâleti hususiyle orman idaresi plânının tatbikine mecbur kalır ve artık ağaçlandırma plânlamasının derpiş ettiği işleri, şu veya bu sebeple, ihmal etmek yoluna gidemez. İkinci önemli husus da, kanunlaşmış olan bir devlet plânlamasının (tabii ana hatlarıyla mümkündür), hükümetlerin politik, idarî, malî v.s. gibi bir çok ephelerden büyük ölçüde müzaheretine mazhar olmasıdır. Bu, bir çok çetmanlarla karşılaşan ağaçlandırma işlerinde çok önemli bir noktadır. İra hükümetlerin müzaheretine mazhar olan dâvaların şehirli ve köylü vatandaşların büyük bir kısmı tarafından benimsenmesi de o nisbette kolay olmaktadır. Türkiyede karayolları idaresinin çok başarılı çalışması, esas itibarıyla bu noktaya dayanır. Takdir etmek lâzımdır ki, Türkiye'nin ağaçlandırılması gibi büyük bir memleket dâvası, ancak devlet ve millet tarafından gösterilecek olan geniş bir itimat, anlayış ve yardım harfesi içinde kuvveden fiile intikal ettirilebilir.

Diğerleri gibi, yeni çıkan 6831 sayılı orman kanunu da, ağaçlandırma işlerine ait müşterek hükümleri ihtiva eder ve orman idaresine bazı ağaçlandırma vecibeleri (bilhassa 57 inci madde) tahmil eder; fakat bu vecibeler muayyen ve kesin hükümlere dayanmadığı müddetçe, te-sirsiz kalmaktadır. Nitekim bu kabil umumî mahiyetdeki hükümlerin, şimdiye kadar elde edilen neticelere göre, Ziraat Vekâletini hususiyle orman idaresini şumullü bir ağaçlandırma tatbikatına sevk ve icbar etmeğe muktedir olamadıkları bir vakaadır. Bunlar gösteriyor ki, ağaçlandırma işlerinin tedviri için bazı umumî hükümleri ihtiva eden bir orman kanununa değil, muayyen bir memleket ağaçlandırma plânlamasının tatbikatını icbar edecek mahiyette kesin hükümleri ihtiva eden özel bir "ağaçlandırma kanununa" ihtiyaç vardır. Bütün ağaçlandırma işlerine ait hükümleri ihtiva edecek olan bu kanun, lüzumlu tüzük ve yönetmeliklerle techiz edilmek gerekir. Bu meyanda bilhassa ağaçlandırma kanununun tatbikatı için lüzumlu teşkilâta mütedair müeyyideler önemi haizdir. Şu halde evvelâ Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının hazırlanması ve ondan sonra da bu plânlanmanın ana hatlarına şâmil özel bir kanunun ele alınması maksada uygundur.

b. Uzun vâdeli vasfı ve karakteri

Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının ikinci önemli vasfı, uzun vâdeli bir karaktere sahip olması zaruretidir. Ağaçlandırılacak sahaların genişliği ve bu sahalar üzerindeki işlerin azameti kısa vâdelerle başarı elde etmeğe imkân vermez. Mali ve diğer zorluklar ile beraber mevzuun mahiyeti, bu muazzam işlerin birkaç yıl gibi kısa bir zamanda sona erdirilmesine manidir. Tecrübe ve tradisyondan az veya çok mahrum olan memleketler, büyük ağaçlandırma işlerini uzun vâdeli plânlara bağlamak zorundadırlar. Bu gibi memleket ağaçlandırma plânlamalarında (meselâ Amerika, İngiltere ve İtalyada), 25 ve 50 yıl gibi bazen birkaç nesle sâri zamanlar esas alınmaktadır. Batı Almanya gibi ormancılığı ileri ve her bakımdan mücehhez olan bir memleket dahi, İkinci Dünya Harbinin doğurduğu türlü sebeplerle meydana gelmiş olan yarım milyon hektar taşlanmış çıplak orman topraklarını büyük bir gayretle ancak 5 - 6 yılda tekrar orman haline getirebilmiştir. Düşünmelidir ki, Batı Almanya bütün orman teşkilâtıyla (onbinlerce eleman) bu işe sarılmış ve binlerce işletme kendi hudutları dahilinde bulunan çıplak sahaları ağaçlandırmışlardır. Büyük ağaçlandırma işlerinin uzun vâdeli plânlamalara bağlanması ile bir çok yılların çeşitli imkânları birbirine eklenmiş olur ki, buna mutlaka zaruret vardır.

Türkiyede ağaçlandırılması gereken sahalarn kategorileri ve ağaçlandırma mevzuları bilinmekle beraber, vüs'atler hakkında ölçüye müstenit kesin rakamlar mevcut bulunmamaktadır; esasen mesele bu cepheden işlenmiş de değildir. Bundan dolayı, ağaçlandırma plânlaşmasının ilk işi olarak sahalarnı tesbit ve ölçülmeleri lüzumuna işaret edilmiştir. Bununla beraber ağaçlandırılması mutlaka lüzumlu olan sahalarnın umumi vüs'atleri hakkında, şimdiye kadar yapılan çalışmaların takribi bir neticesi olarak bazı tahminlerde bulunmak ve bu tahminlere dayanarak da Türkiye ölçüsünde yapılacak ağaçlandırma plânlaşması için ne gibi vâdelerin bahis mevzuu olabileceği hakkında bu günden bazı kanaatlere varmak mümkündür.

1. Saha vüs'atlerine göre plân vâdesinin tesbiti hakkında bazı mülâhazalar

İstatistiklere göre 1937 yılından bu yana teşekkül eden orman yangını sahalarnının büyüklüğü enaz 1.000.000 hektar olarak kabul edilebilir. Şeker, oldukça güvenilir hesap ve tetkiklere dayanarak Türkiye orman sahasını 11.990.000 hektar olarak göstermekte ve bu sahanın 7.123.300 hektarnın degrade yani bozuk orman halinde bulunduğunu bildirmektedir¹. Bozuk orman sahası olarak verilen bu rakamdan yangın sahalarnı ve diğer tesirlerle çıplaklaşan sahalarnı çıkarırsak, bozuk orman sahasını tahmini ve ihtiyatlı bir hesapla 6.000.000 hektar civarında kabul edebiliriz. Bu sahanın takriben 2/3 sinde yani 4.000.000 hektarında büyük ölçüde yahut tamamen yeniden ağaçlandırma bahis mevzuudur². Diğer kategorilerdeki ağaçlandırma sahalarnının yekûnunu da şimdilik enaz 1.000.000 hektar olarak tahmin ve kabul edebiliriz. Bu hususta bilhassa sel dereeleri, erozyon sahalariyle antropojen step mıntakaları bahis konusudur. Amerika'da ve Rusya'da antropojen step mıntakalarında ziraatle yakından ilgili olarak koruyucu orman şeritleri halinde ağaçlandırmalar ve buna ait geniş projeler mevcuttur. Yalnız Birleşik Amerika'da 1935 - 1942 arasında hükümet, müessese ve şahıslar tarafından 96.400 hektar ziraat arazisini çevreleyen 29.900 km uzunluğunda koruyucu orman perdesi yetiştirilmiştir; geçen yüzyıl içinde Birleşik Amerika'da yetiştirilen orman perdelerinin uzunluğu 198.257 km. dir. Keza Sovyet Rusya'da koruyucu orman şeritleri halinde tesisi düşünülen ağaç

1) Şeker, F.: Türkiyenin orman genişliği hakkında bir mütalea, Orman ve Av Dergisi, Sayı 9, 1951.

2) Saatçioğlu, F. : Türkiye bakımından ağaçlandırmanın önemi ve ekonomik zaruretleri, İstanbul Üniversite Orman Fakültesi Dergisi, Seri B Cilt 6, Sayı 2, 1956.

landırma sahalarının umumî genişliği 5.709.000 hektara baliğ olmaktadır¹.

Görülüyor ki, çeşitli bünyedeki ormanlarımızın vüs'atleri hakkında verilen rakamlardan, amenajman ve istikşaf çalışmalarının neticelerinden ve nihayet memleketin çeşitli muntakalarında yapılan etüdlere şimdilik çıkarabileceğimiz tahmini neticelere göre, Türkiye'de 6.000.000 hektar sahanın ağaçlandırılması icabetmektedir.

Türkiye orman idaresi devletin malî, politik ve idari müzaheretine mazhar olmak şartıyla, maksada uygun mükemmellikde bir plânlama, organizasyon ve hazırlıkla, tamamlama çalışmaları da dahil olmak üzere her yıl 100.000 hektar vüs'atte ağaçlandırma yapabilir. Bugünkü şartlar ve organizasyon durumu müvacehesinde bu rakamı tahakkuk ettirmeye şüphesiz imkân yoktur. Esasen mesele de bu şekilde düşünülmüş değildir. İleride bu geniş işi tahakkuk ettirecek olan organizasyon hakkında bilgi verilecektir. Yalnız şimdiden belirtmek gerekir ki, yılda 100.000 hektar ağaçlandırmayı çok görmemek gerekir. Bütün memleket sahasına şâmil oldukça düzenli bir durum gösteren orman teşkilâtımız mevcuttur ve bu teşkilâtın ağaçlandırma dâvasına canla başla sarılmağa âmâde olduğunu hesaba katmak lâzımdır. Türkiye ağaçlandırma işlerinde, garp komşularına nazaran çok fazla gecikmiştir.

Bu realiteler karşısında genel plânlamada yıllık randıman olarak 100.000 hektar sahayı esas almak adetâ bir mecburiyet halini almıştır. 6.000.000 hektar sahanın ağaçlandırılması için 60 yıla ihtiyaç vardır. Tahminler, önceden yapılması zaruri olan esaslı etüd ve tesbitlerle mutabakat gösterdiği takdirde, Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının vâdesini şimdilik 60 yıl üzerinden hesaplamak yerinde olacaktır.

60 yıllık ağaçlandırma plânlamasını 10 yıllık revizyon devrelerine ayrılarak tatbik etmekde fayda mülâhaza edilebilir. Her devrenin tecrübe ve neticelerinden, genel plânlamanın ana prensipleri içinde kalarak, müteakip plân devresi için gerekli görülen tadilât ve ıslahat yapılabilir.

2. Plânlamada zaman ve mekân düzeni

Genel plânın ağaçlandırılacak olan sahaları zaman ve mekân bakımından maksada uygun bir düzene ve tertibe sokması zarurî ve tabiidir;

1) Pamay, B. ve Atay, İ.: Koruyucu orman şeritleri (step ağaçlandırmaları), İstanbul Üniversite Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 2, Sayı 1, 1952.

ani muayyen yıllar nerede, hangi kategoriden, ne miktar sahanın ağaçlandırılacağı plânlamada sarıh olarak görülmeli ve tatbikat başladıktan sonra da seyir ve inkişaf münasip bir harita üzerinde takip edilebilmelidir. Bu maksatla her mntaka için ağaçlandırılacak ve ağaçlandırılmış olan sahaları renkli işaretlerle belirtmek faydalı olur.

Ağaçlanacak olan sahalarn tertiplenmesinde Türkiyeyi tek bir ünite olarak ele almak maksada uygun olmaz, herhalde mntaka taksimatına ihtiyaç vardır. İdarî taksimat olan bu günkü Başmüdürlük taksimatını esas almak mümkündür, yahut yetişme muhiti mülâhazalarına göre ekolojik mahiyette bir taksim yoluna da gidilebilir. Bu takdirde Türkiye'deki büyüme mntakalarını esas almak gerekir. Büyüme mntakası deyince aynı veya benzer yetişme muhiti şartları ve teşeccür durumu gösteren büyükçe sahaları anlaşılır. Türkiye büyük arazi şekilleri bakımından çok değişiklik gösteren bir memleket olduğu için, yetişme muhiti bilhassa iklim karakteri ve yağışlar itibarıyla çok büyük tenevvüye sahiptir ve bu tenevvüyü dikkat nazara almak zarureti vardır. Diğer taraftan bu günkü teşkilâtla teşriki mesai imkânları da gözden uzak tutulamaz. Binaenaleyh mntaka tefrikinde hem ekolojik ve biyolojik şartları ve hem de idarî ormançılık taksimatını esas almak imkânlarını araştırmalıdır.

Tertiplemede dikkat nazara alınması gereken önemli bir husus da çalışmaların teksifidir. Ağaçlandırma çalışmalarını mümkün olduğu kadar büyükçe sahaları halinde muayyen ve önemli mntakalara teksif etmeğe gayret etmelidir. Nüve veya merkezlerden itibaren çalışmalarını müte doğru genişletmek ve sirayet ettirmek gerekir. Böyle bir mekân düzeni, çeşitli kategorideki sahalarn müstaceliyet bakımından ağaçlandırma ihtiyaçlarına da ekseriya uyar. Buna göre evvelâ kesif orman mntakaları içinde bulunan yanık sahaları ele alınır; bozuk ormanlar da çok kere bunlarla hemhudut buldukları için orman içi ağaçlandırma mevzuunda en önemli iki kategoriyi teşkil eden bu sahaları birinci plânda ele alınmış olur. Muhite doğru gidildikçe küçük büyük iskân sahalarna yakınlaşılır; orman içi ağaçlandırma mevzuuna giren bu sahaları birçok sebeplerden dolayı (politik, sosyal, hukukî v.s.) genel plânlamanın ileri yıllarına tertiplemeğe doğru olur. Ağaçlandırma işlerinin en büyük anlaşmazlık yahut frotmanlarla karşılaşması melhuz olan sahaları da bu ve benzeri sahalardır. Küçük büyük iskân sahaları yakınlarında bulunan ziraate elverişli topraklar bugün hemen hemen taayyün etmiş bir durumdadır ve ziraat dışında kalan sahalarda da mutlak orman toprakları hâkimdir. Bu sahalarn er veya geç tekrar verimli ormanlar haline getirilmele-

ri mukadderdir. Bir taraftan odun ham maddesine olan çok büyük ihtiyaç, diğer taraftan memleketin kaydettiği büyük inkişaf, bunu icabettirmektedir. Şimdi bu harap orman parçalarını iptidai şartlar altında hayvan otlatma sahası olarak kullanıp, iptidai ve düşük verimli ziraat yapan ve bu sebeplerle dağların haşin şartlarına katlanmak mecburiyetinde kalan bir çok dağ köylüsü vatandaşların, memleket sanayiinin yaptığı büyük inkişaf ve milli kaynaklarımızın gittikçe artan verimleri muvacehesinde, artık kendilerine seviyeli yaşama imkânları veremeyen dağlardan tedricen sanayi bölgelerine, entanzif ve verimli ziraat yapabilecekleri sahalara göç edeceklerini kabul etmek akla yakın olur. Esasen vatandaşların menfaat ve refahları böyle bir inkişafı icabettirmektedir. 20 inci yüzyılın ikinci yansı içinde Türkiye gibi kuvvetli nüfus artımı gösteren bir memleketde başıboş verimsiz hayvancılığın fakat bilhassa insan kitlelerini dağdan dağa peşinde sürüklemek suretiyle en iptidai yaşama şartlarına mahkûm kılan keçi hayvancılığının, artık devam etmesine imkân yoktur. Hayvancılığımız böyle olduğu içindir ki, mütemadiyen artan nüfus karşısında memleketin et, süt, yağ ve peynir gibi en önemli gıda maddelerini lâykı veçhile karşılayamamaktadır. Hergün arzalı orman arazisinde 50 - 60 km dolaşarak gıda arayan sığır hayvanlarından, artan kitle ihtiyaçlarına cevap vermesi beklenemez. Avrupa memleketlerinde yetiştirilen hayvanlar ve tatbik edilen hayvancılık malûmdur. İsviçre gibi küçük bir memleketin yalnız peynir istihsalâtı ve ihracatı muazzam rakamlara balığ olmaktadır. Orada yetiştirilen ve beslenen hayvanlardan bazen bir kaçının verimi, bizde büyükçe bir köyün sürüsünün verimine tekabül edecek seviyededir. Keçi mevzuunda durum daha da acıdır. Ormanlılıkla meşgul olunan hiç bir Avrupa hattâ Balkan memleketinde Karakeçi kalmamıştır.

Bu misaller ve realiteler açık olarak gösteriyor ki, ağaçlandırma dâvasıyla ilgili olarak hayvancılık mevzuunda büyük bir inkilâba ve inkişafa muhtaç bir durumdayız. Hayvancılığımızı, ormancılığımız ve ağaçlandırma vazifelerimizin tahakkuku için zararlı durumdan çıkarmak mecburiyetindeyiz.

3. Genel ağaçlandırma plânlamasının mali veçheleri

Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasını hazırlarken, mali hususları önemle göz önünde bulundurmak lâzımdır. Türkiye'nin ağaçlandırılması devlet hususuyla Orman Umum Müdürlüğü bütçesine ne miktar bir külfet tahmil edecektir? Karşlanması mümkün müdür? Bu cihetlerin daha önceden hesaplanması ve tahmini olarak bilinmesi faydalı olur.

Plânın tatbiki için her yıl 100.000 hektar tutarında sahalarn ağaçlandırılması lüzum ve zaruretine kani olduğumuza göre, bu rakamı esas alarak tahmini bir masraf hesabı yapabiliriz. Bu günkü bilgi ve tecrübelerimize göre çeşitli şartlar altında yapılacak çeşitli mahiyetteki ağaçlandırma çalışmalarında umumî ortalama olarak bir hektar sahanın ağaçlandırılması için 400 TL bir masraf kabul etmek gerekir. Bu meblâğa her nevi ikmal ve gençlik bakımı masrafları da dahildir. Kit le halindeki ağaçlandırmalarda metodların ve çalışma şartlarının ıslahı ve dolayısıyla rasyonel çalışma imkânları temin edildiği takdirde, bu maliyeti düşürmek mümkün ve hattâ zarurîdir. Ayrıca ağaçlandırma teşkilâtı, lüzumlu teçhizat ve vasıta masrafları karşılığı olarak da beher hektar için 100 TL tutarında bir masraf kabul etmelidir. Bu takdirde beher hektarın ağaçlandırma masrafı 500 TL sına çıkar.

Şimdilik 500 TL üzerinden bir hesap yapılacak olursa, Türkiye ağaçlandırma plânlamasının esas aldığı çalışmaları tahakkuk ettirebilmek için her yıl 50.000.000 TL sına ($100.000 \times 500 = 50.000.000$) ihtiyaç olduğu görülür.

Türkiyenin ağaçlandırılması gibi hayati bir dâvanın tahakkukunu sağlamak için muayyen bir plân ve programa göre sarfedilecek olan 50 milyon TL sın, yapılacak işlerin büyüklüğü ve kıymeti karşısında, fazla görmemek gerekir. Kaldı ki orman idaresi müstahsil bir müessese olarak bu paranın bir kısmını kendi bütçesinden karşılayabilir ve karşılamakla da mükelleftir. Esasen bugün dahi orman idaresi, fidanlıklar, teşkilât ve ağaçlandırma işleri için yılda iki milyon TL sı üstünde bir meblağ harcamaktadır. (1956 yılında 2.486.000 TL)¹. Türkiye'de ağaçlandırma işleri, orman idaresinin en başta gelen asli vazifesi olmak gerekir. Her halde tevzi masraf hissesi meyanında alınan paraların bir kısmını ağaçlandırmalara tahsis etmelidir. İcabederse bu hisseyi, ağaçlandırma masraflarını daha iyi karşılamak üzere, arttırmak yoluna dahi gitmek düşünülebilir.

Diğer taraftan icabettiği takdirde devlet maliyesinin yardımını talep etmek yerinde olur. Zira ağaçlandırma, mahiyetinin ağırlık noktası itibarıyla âmme hizmeti vasfına sahiptir. Elde edilecek olan kollektif tesirlerden başka, ağaçlandırılarak verimli hale getirilecek olan toprakların memleket için ileride sağlayacağı gelir, hazinenin bu uğurda sarfettiği

1) Katma bütçe ve döner sermayeden fidanlık ve ağaçlama işleri için yapılan sarfiyat yekûnudur.

meblağların kat kat üstünde olacaktır¹. Başka teşekküllerin de (karayollar, hidroelektrik santraller, barajlar, belediyeler v.s.) ilgilendikleri nisbette maddi yardımlar yapmaları zaruridir. Orman herkese hizmet eder, herkesin de ona hizmet etmesi lâzumdur. Avrupa memleketlerinin ağaçlandırma masraflarını karşılamak hususunda ne gibi tedbirlere tevessül ettikleri de tetkik edilmelidir. Meselâ Fransa bu hususta kabili istifade örnekler verebilir. Nihayet Türkiye ağaçlandırma plânlamasının türlü cephelerden arzettiği önem dolayısıyla, Amerikan yardımını dahi kuvvetle hesaba katmak mümkündür. Zira Milli Müdafaa bakımından olduğu kadar ağaçlandırmalarla memleketin istihsalini arttırmak ve kalkınmasını temin yolunda büyük işler görüleceğine şüphe yoktur. Gözden uzak tutmamalıdır ki, Türkiye'nin ağaçlandırılması için her yıl sarfedilmesini bahis mevzuu ettiğimiz 50.000.000 TL tutarındaki paranın önemli bir kısmı, bu işlerde çalışma imkânı bulan köylü vatandaşlara tediye edilecektir. Bu suretle dağ köylüsünün refahına kayda değer nisbette müessir olunacağına şüphe yoktur. Bu sosyal hizmete büyük değer atfetmek gerekir.

C. TÜRKİYE GENEL AĞAÇLANDIRMA PLÂNLANMASININ HAZIRLANMASI

Evvelce de kısaca temas edildiği gibi, Türkiye ölçüsünde ağaçlandırma plânlamasının meydana getirilmesi ve sâlim tatbikat imkânları bulabilmesi için, mesneilerinin ve donelerinin kâfi bir kat'iyetle ortaya çıkarılmış olması gerekir. Bir taraftan plânlamanın esaslarını verecek olan bu bilgileri bir araya getirirken, diğer taraftan da bunlara dayanarak Türkiye genel ağaçlandırma devlet plânının hazırlanması işine koyulmalıdır. Gerek dökümanların (harita, yetiştirme muhiti şartları, saha kategorileri, sahalara ait diğer hususiyetler) elde edilmesi ve gerekse plânlamanın hazırlanması, bilgi, zaman ve çalışma talep eden işlerdir. Bu işleri maksada uygun surette ve en kısa yoldan yapabilmek için bir "plânlama bürosu" na mutlak ihtiyaç vardır.

1. PLÂNLAMA BÜROSU

Bu büronun vazifesi, yukarıda da temas edildiği gibi, Türkiye ölçüsünde lüzumlu dökümanları toplamak için ne yolda çalışılacağını tesbit etmek, elemanları bu yola sevk etmek, materyal toplandıkça bunu mak-

1) Saatçioğlu, F. : Türkiye bakımından ağaçlandırmanın önemi ve ekonomik zaruretleri, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 6, Sayı 2, 1956.

sada uygun surette işlemek ve plânlama için kıymetlendirmektir. Dokümanlar elde edilip kıymetlendirildikçe genel plânlamanın hazırlanmasına devam edilir.

Plânlama bürosunu terkip edecek elemanlar üzerinde önemle durmak gerekir. Büroyu kurarken, ilim ve tatbikatta ağaçlandırma ve zıندانlık işleriyle meşgul olmuş, yayınları yahut fiili çalışmalarını ve eserleriyle temayüz etmiş olan tecrübeli elemanlar bahis mevzuu olabilir. Hatta bu maksatla yabancı memleketlerin (Almanya, Fransa, İtalya, Amerika v.s.) ağaçlandırma reformlarında rol almış tecrübeli otoritelerinin celbi de düşünülmelidir ; bunların çok kıymetli fikirlerinden faydalanılabilir ve faydalanmakta zaruret de vardır. Keza plânlama bürosunda bir mali bir de Hukuk müşaviri bulundurmak gerekir. Zira plânlamanın yalnız teknik değil, aynı zamanda malî ve hukukî cepheleri de mevcuttur. Plânlama bürosunu teşkil edecek elemanların fazla sayıda olmasına lüzum yoktu, 6 - 8 eleman kâfidir. Bu heyette bilgi ve tecrübe konuşacaktır.

2. ETÜT ELEMANLARI

Plânlama heyetinin emrine, plânlama işleri bitinceye kadar en az 150 kadar meslekdaşın verilmesi zarurîdir. Bu mühendisler, heyetin plânlama çalışmaları için ihtiyacı olan etütleri yapmak ve dokümanları temin etmekle vazifeli olacaklardır. Bunlar plânlama bürosunun temsil edeceği tarzda ve yerlerde bizzat arazide çalışacaklardır. Çalışmaları için lüzumlu yardımcı elemanlarla, teçhizat ve vasıta verilmelidir. Elemanlar, büronun tertip ve tanzimine göre ve kendilerine verilen umumî esaslar dahilinde Türkiye'nin çeşitli mntakalarında lüzumlu etütleri yaparak, tesbit ettikleri materyali zaman zaman plânlama bürosuna gönderirler. Etüt işleri meyanında sahalarn haritalarının alınması veya mevcut haritaların maksada uygun surette işlenmesi, bidayette büyük rol oynayacaktır. Zira, yukarıda da belirtildiği gibi harita, plânlamanın mekân esasları olarak ilk ve belki en fazla zaman isteyen işini teşkil eder. Bu maksatla harita işlerinde özel bilgi ve tecrübe sahibi olan elemanların vazifelendirilmeleri gerekir. Uzun zamandan beri harita bürosunda çalışan kıymetli meslekdaşların, artık Harita Genel Müdürlüğünün vezaifi cümlesinden olan memleket haritalarının yapılması işlerini bırakarak bilgi ve enerjilerini bu istikamete tevcih etmeleri muvafık olacaktır.

Etütler bittikten bir müddet sonra Türkiye genel ağaçlandırma plânlaması memleket realitelerine en uygun çehresiyle meydana çıkmış

olur. Büyük plânlama yapısını hâlen idarenin elinde bulunan istatistikler üzerine kurmak mümkün değildir.

Büronun, emrindeki büyük sayıdaki etüt elemanlarıyla birlikte, Türkiye ağaçlandırma plânlamasını birkaç ay gibi kısa bir zaman içinde ikmâl edeceğini düşünmek doğru değildir. Bu mesainin ne kadar bir zaman devam edeceği hakkında kesin bir rakam verilemezse de, belki bir tahminde bulunabiliriz. Bütün gereği burada verilen esaslar dahilinde noksansız surette yerine getirildiği takdirde, plânlama bürosu devamlı ve istikrarlı bir çalışma ile bu vazifeyi 2 - 2,5 yıl içinde başarabilir.

Gerek plânlama dokümanlarının elde edilmesinde ve gerekse plânlara hazırlanmasında çalışan elemanlar plânlama işleri bittikten sonra, plânlama tatbikatını sağlayacak teşkilâtın emrine girerler ve bu teşkilâtın çeşitli kademelerinde ve işlerinde ellerindeki bütün vasıta ve teçhizatla birlikte, vazife alabilirler. Zira hazırlık işlerinin icabettirdiği çeşitli çalışmaları yapan bu elemanların, memleketin ağaçlandırma mevzuundaki hususiyet ve şartlarını en yakından tanımış olmaları gerekir. Hazırlık işlerinin devamını teşkil edecek olan tatbikat işlerinde yepyeni bir zihniyetle yetişmiş, çalışmaya alışmış ve denenmiş olan elemanların mesaisinden fazlasıyla istifade edilebileceği âşikârdır. Meselâ etüt elemanlarını, icabeden tekâmül kurslarını müteakip, mümkün olduğu kadar evvelce etüt çalışmalarını yaptıkları mıntakalarda ağaçlandırma tatbikat gruplarında vazifelendirmek mümkün ve maksada uygun olur. Tabiatıyla bunların bir kısmı, liyakat ve çalışkanlık ölçülerini nazara alarak, ağaçlandırma servisinin merkez teşkilâtında vazife alabilirler. Keza plânlama hazırlık bürosunun elemanlarının bir kısmının mesaisinden ağaçlandırma şûrasında istifade etmek gerekir. Zira bunlar hazırlık çalışmalarında işlerin ne yolda ve ne vüs'atte tatbikat sahasına ulaşabilecekleri hakkında tasavvur ve fikir sahibi olan elemanlardır. Tatbikatın seyirinde de bunlara muayyen vazife ve mesuliyet tanımak, onları etüt bürosundaki plânlama çalışmalarında daha dikkatli ve müteyakkız kararlara sevketmesi bakımından faydalıdır. Aynı mülâhaza etüd elemanları için de, az çok vârittir.

Görülüyor ki, hazırlık çalışmalarının çeşitli işlerinde yetişmiş olan elemanlar, genel plânlamanın ortaya çıkmasıyla birlikte, tatbikat çalışmalarına başlayabileceklerdir. Bu arada, elemanların müstakbel ağaçlandırma tatbikatı bakımından liyakat ve temayülleri de meydana çıkmış olacaktır ki, bu husus elemanlardan tarzı istifade bakımından büyük önem taşır.

Orman idaresinin plânlama mevzuunda şimdikiye kadar çalışmalar

yapmadığı iddia edilemez. Sık sık yapılan toplantılar ve kongrelerde ağaçlandırma, fidanlık, tohum v.s. gibi mevzular ele alınmış ve yüzlerce elemanı günlerce meşgul eden çalışmalar olmuştur. Ufak, büyük her toplantı ve kongrenin meslekdaşlar arasında fikir teatisine fırsat vermesi, ağaçlandırma dâvasının Türkiye şartları müvacehesindeki önemini ve zaruretlerini belirtmesi bakımlarından büyük faydalar sağladığına şüphe yoktur. Bu surettedir ki, meslekdaşlar kadar umumî eskârda da, bir gün daha çok büyük ölçüde ele alınması beklenen memleket ağaçlandırma meselelerine karşı geniş alâka yaratmak mümkün olmuştur. Son defa Kasım 1955 de Ankara'da toplanan " Türkiye ağaçlandırma ve kavakçılık teknik kongresi " yıllardanberi devam edegelen bu hazırlıkların bir neticesi olarak mütalâa edilebilir. 14.Kasım - 19.Kasım.1955 tarihleri arasında sayılan yüzü aşan meslekdaşın iştirâkiyle toplanan bu kongrede, ağaçlandırma dâvasını ilgilendiren meseleler ele alınmış, komisyonlar tarafından işlenmiş ve bilâhare heyeti umumiyede varılan kanaatlere dayanarak da 1956 - 1960 yıllarına râci olmak üzere 5 yıllık bir ağaçlandırma plânı hazırlanmıştır. 5 gün gibi çok kısa bir çalışmanın mahsulü olan kararlardan ilham alınarak meydana getirilen bu plân, Türkiye'de ağaçlandırma mevzuunda programlı çalışma zihniyetinin ileri bir adımını teşkil etmekte ise de, bu travayın anlatmak istediği mânâda ve Türkiye ölçüsünde özlenen bir plânlama karakter ve hüviyetinden mahrumdur ; yapılan işin esasen böyle bir iddiası da yoktur. Nitekim plânın hazırlanmasındaki prensipler izah edilirken, " plânın uzun vâdeli, şümulü ve her çeşit ağaçlandırma çalışmalarında daha detaylı olarak hazırlanması imkânları araştırılmış ise de ; Türkiye çapında ağaçlandırılma ihtiyacında olan sahalara ait kâfi malûmatın temin edilemeyişi ve büyük mikyasta başlanacak ağaçlandırmaları tahakkuk ettirmeğe yeter sayıda yetişmiş elemanların bulunmayışi gibi sebepler, plânın beş yıllık bir devre ve mahdut bir mıntaka için düzenlenmesini zarurî kılmıştır.

Buna ilâveten her mıntaka hususiyetine göre ağaçlandırma metodlarının tesbiti bakımından lüzumlu ağaçlandırma tecrübelerinin yeter ölçüde mevcut olmayışı dolayısıyla plânın tatbikatı sırasında elde edilecek mütemmim malûmat ve tecrübelerle daha sıhhatli bir revizyona tâbi tutulabilmesi bakımından şimdilik 5 senelik olarak hazırlanmasında fayda mülâhaza edilmiştir."¹ denilmektedir. Bu plân, muhtevası ve derpişi ettiği hususlar ve çalışmalar tatbikat imkânı buluyorsa, bu yazıda ana

1) Türkiye Ağaçlandırma ve Kavakçılık Teknik Kongresi ve Birinci Beş Yıllık Ağaçlandırma Plânları, Ziraat Vekâleti Orman Umum Müdürlüğü Neşriyatı, 2/14/60, 1956.

hatlarıyla izahına çalışılan Türkiye ölçüsünde genel ağaçlandırma plânlanması meydana getirilinceye kadar iyi bir intikal fonksiyonu ifa edebilir. Esasen plânın mucip sebeplerinden anlaşılan da budur.

D. GENEL AĞAÇLANDIRMA PLÂNLAMASININ TATBİKATI

Bu mevzuda eleman ve teşkilât meseleleri üzerinde önemle durmak gerekir.

1. ELEMAN

a. Elemanların kalitesi

Ağaçlandırma işlerinin entanzif mesai, bilgi ve tecrübe talep eden silvikültür çalışmalarından olduğunu hiç bir zaman hatırdan çıkarmamalıdır. Ormancılığın uzun zaman diğer işlerinde ve bilhassa münhasıran idare ve işletme işlerinde çalışmış olan elemanların, bu işlerde de hemen başarı göstereceklerini kabul etmek yanlış olur. Ağaçlandırma başlı başına bir ihtisas mevzuudur. Çeşitli şartlar altında mütenevvi çalışmaları gerektiren bu işlerde mütehasıs elemanların vazifelendirilmeleri, başarının birinci şartını teşkil eder. Memleketimizde ormancılığın diğer sahaları gibi, ağaçlandırma sahasında da ihtisaslaşmaya gidilmediği için, bu işlere karşı, özel sevgi ve ilgi besleyen elemanları seçmek ve yetiştirmek zarureti vardır. Ağaçlandırma işlerinin çeşitli kollarında (fidan yetiştirme, tohum tedariki, ağaçlandırma tekniği v.s.) bilgi ve tecrübe sahibi olmuş arkadaşlarımız yok değildir ; ancak bunların sayısı, genel ağaçlandırma çalışmalarının gerektireceği çeşitli şumullü işler için kâfi değildir. Bu itibarla eleman sayısını büyük ölçüde arttırmak mecburiyeti vardır. Bu maksatla bu işe hayatları boyunca bağlanmayı kabul edecek olan elemanların, bir kısım eskilerle birlikte, muayyen bir tekâmül veya ihtisas kursuna tâbi tutulmaları zaruridir. İhtisas kurslarını esaslı teknik bilgi ve tecrübe verecek tarzda organize etmelidir. Bu kursları başarıyla bitiren elemanların, çeşitli yetişme muhiti şartları altında doğru hüküm ve kararlarla, büyük ağaçlandırma işlerini müstakilen yapabilecek kabiliyeti ihraz etmiş olmaları lâzımdır. Ağaçlandırma işlerinin en az emek ve masrafla başansını ve yeni doğan ormanın kaderini tâyin edecek olan bu hüküm ve kararlar, etraflı gerekçeleriyle birlikte " teknik ağaçlandırma plânlanması " halinde tekevvün eder ki, organizasyona bağlı küçük büyük bütün elemanların çok çeşitli şartlar altında bu kabil plânları yapabilmeleri ve tatbik edebilmeleri şarttır. Ekolojik, ekonomik ve teknik mahiyette derinliğine giden bilgiye sahip olmayan kimseler, ağaçlandırma işlerinde muvaffak olamazlar ve yaptıkları işlerle memleketi büyük maddi zararlara sokarlar.

Bu işlerin aynı zamanda organizasyon kabiliyeti talep ettiğini de gözden uzak tutmamalıdır. Zira ağaçlandırma işleri ekseriya büyük sahalara şâmil hüviyet ve karakterleriyle bir çok safhalardan terekküp eder ve bu safhaların hepsi, başarı için büyük önem taşır. Safhalar arasında irtibat ve ahengi tesis etmek, bilhassa büyük sahalarda, esaslı bir organizasyon kabiliyeti talep eder. Düşünmelidir ki, bu işlerde bazan milyonlarca fidanın yetiştirilmesi, muayyen bir zaman içinde hayat kabiliyetlerine zarar vermeden çıkarılmaları, yine muayyen ve mahdut bir zaman içinde muayyen yerlere taşınmaları, depo edilmeleri ve keza muayyen ve mahdut bir zaman içinde tesis edilmeleri gerekebilir ve bu işlerde bazan binlerce işçinin çalıştırılması lâzım gelir. İşte burada en rasyonel organizasyonu yapan, en büyük başarıyı elde eder. Organizasyon kabiliyetinden mahrum elemanlar, bazan yüksek teknik ve ekolojik bilgilerine rağmen büyük ağaçlandırma çalışmalarını tatbik etmekte başarısızlığa maruz kalabilirler.

b. Elemanların kantitesi

Yeter sayıda elemanın temini bidayette güçlüklerle karşılaşacaktır. Bu güçlükleri, ormancılık bilgisi istemeyen işlerde (ölçme ve yol inşaatı işleri) teşkilât dışı teknik elemanlar kullanmak ve yabancı memleketlerden yabancı ormancılar celbetmek suretiyle yenmek daima mümkündür. Yabancı elemanlardan istifade fikrini yadırgamak doğru değildir ; ancak bu elemanları seçerken hassas davranmak gerekir. Bunların bilgi, tecrübe ve bilhassa bedenî kabiliyetleri üzerinde önemle durmalıdır. Gelecek elemanları, şimdiye kadar ekseriya yapıldığı gibi, bürolarda yahut raportörlükle iştigal ettirmek değil, bunları bilfiil sahada çalıştırmak lâzımdır. Yabancı elemanlardan ancak bu suretle fayda temin edilebilir. Bunların yanında çalışacak olan meslekdaşlar da bilgi ve tecrübe sahibi olurlar.

Mümtaz elemanların, yabancı dil bilgilerini nazan itibara almadan tecrübeli ve lisan bilen rehberlerin idaresi altında zaman zaman yabancı memleketlerdeki ağaçlandırma mıntakalarına ve fidanlıklarına gönderilerek bilgi ve görgülerinin artırılması yoluna gitmeği de kat'iyen ihmal etmemelidir. Burada ayrıca bu noktayı hatırlatmak yerinde olur ki, çok yorucu ve sorumlu olan bu işlerde çalışacak olan elemanları, karayolları ve benzeri bir çok idarelerde görüldüğü gibi, maddî bakımdan mümkün olduğu kadar tatmin etmek lâzımdır. Çalışma yerlerinde bugünün ihtiyaçlarına mehna imkân cevap verebilecek mahiyette şantiyelerin kurulması imkânlarını esirgememelidir. Aksi takdirde, çok kritik safha-

lar arzeden, daima dikkat ve ihtimam talebeden ağaçlandırma işlerinin aksaması tehlikesi baş gösterebilir.

2. TEŞKİLÂT

Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının tatbiki yani araziye intikal ettirilebilmesi, ancak kifayetli ve maksada uygun bir teşkilât ile mümkündür. Orman Umum Müdürlüğünde klâsik mahiyette eleman ve selâhiyet itibariyle mahdut hüviyetteki ağaçlandırma şubesi teşkilâtı, meselelere hâkim olarak bu büyük dâvayı dirije etmek ve tahakkukunu sağlamak iktidarında değildir. Anlatılan mânâdaki plânlama işlerini selâmetli ve programlı bir yolda yürütebilmek için tecrübeli mütehasıs elemanlardan müteşekkil geniş bir ağaçlandırma teşkilâtına “ ağaçlandırma servisine ” ihtiyaç vardır. Servis demek yerindedir, zira ağaçlandırma işleri âmme karakterinde hizmetlerdendir. Ağaçlandırma servisine bağlı merkez ve mintaka teşkilâtının kurulması lâzımdır.

a. Ağaçlandırma servisi merkez teşkilâtı

Merkez teşkilâtına Orman Umum Müdürlüğü bünyesi içinde mümkün olduğu kadar müstakil çalışma imkânlarını tanımak şarttır. Bu teşkilâtın gaye ve vazifesi, Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının derpiş ettiği tatbikatı sağlayacak olan bütün tedbirleri almak ve çalışmalarını yine plânın derpiş ettiği vüs'at ve mânâda pürüzsüz surette yürütmektir. Kurulacak merkez teşkilâtının klâsik bir şube hüviyetinde değil, biraz evvel belirtilen fonksiyonları, teknik ve idari cepheleriyle ihata edebilecek kabiliyette dinamik bir bünyeye sahip olması lâzımdır. Teşkilâtın elemanları yepyeni bir zihniyet altında tatbikatın seyrine hâkim durumda ve tatbikat sahalariyle devamlı irtibat halinde olmalıdırlar. Bürokratik çalışmalara mümkün olduğu kadar çok az yer vermelidir. İşleri yazışmalarla değil, bilfiil arazide münakaşa ederek karar ve icrai safhaya intikal ettirmelidir. Merkez teşkilâtına yeter sayıda vasıta verilmeli, seyahat imkânları sağlanmalı ve mahalli ağaçlandırma teşekkülleriyle re'sen muhabere ve direktif verme selâhiyeti tanınmalıdır. Bununla beraber herhangi bir ağaçlandırma meselesinde mahalli teşkilâtın da kanaatlerine hürmetkâr olmak gerekir ; mes'uliyeti deruhte ettikleri müddetçe, kendi konsepsiyonlarına göre çalışmada serbest olmaları sağlanmalıdır.

Ağaçlandırma işlerinin talep ettiği tahsisat, işlerin icabettirdiği miktarda yani kesintisiz olarak ve zamanında iş yerlerine gönderilmiş olmalıdır. Herhalde bu işlerde “ bu yıl bu kadarla idare etsinler de, gelecek yıl bir çaresine bakılır ” tarzında bir düşünceye yer vermek caiz değildir. Ayrıca sarf formalitelerini en az hadde indirmek gerekir.

Merkezde bu vazifelerin yapılabilmesi için Türkiye genel ağaçlandırma plânlanmasının tatbikatı başlar başlamaz, takriben 12 - 15 yüksek teknik elemanın vazifelendirilmesi maksadı sağlayacaktır. Bu elemanlar arasında maksada uygun ve ihtiyaçlara göre ayarlanabilecek olan bir ir taksimi yapılır. Vazife taksimini hiç bir zaman dondurmamalıdır. Teşkilâtın başında bulunan bir başkan, iş bölümünü ve koordinasyonu temin ettiği gibi, idari işlerden de mes'ul olur.

Merkez teşkilâtında çalışacak olan elemanların bir kısmı, mahallî ağaçlandırma teşkilâtı veya ekipleri tarafından gönderilen teknik ağaçlandırma plânlarını tetkik, tasdik ve tatbikatının kontrolü ile, diğer bir kısmı da teknik ağaçlandırma plânlarının tatbiki için merkezce yapılması lâzımgelen hazırlık işleriyle vazifelendirilir. Teknik ağaçlandırma plânlarının kat'î şekil alması, tatbikleri için bütün imkân ve vasıtaların temin edilmiş olması ile, ağaçlandırma projeleri merkezden araziye intikal ettirilmiş olacaktır. Bundan sonrası artık işlerin takip ve kontrolünden ibaret kahr. Bu işlerin tedvirinde ve bilhassa zorluk gösteren ağaçlandırma vazifelerinde teşkilât elemanları gerek kendi aralarında ve gerekse yerli, yabancı ilim müesseseleriyle temas ve istişarelerde bulunmayı ihmal etmemelidirler. Bütün bu işler, merkez teşkilâtının dâvâya dört elle sarılmaları ve anlavişli bir mesai nizamı içinde feragatli çalışmalarıyla mümkündür. Zira bu teşkilât, her yıl binlerce plânı tetkik ve tatbikatlarını hazırlamakla mükellef olacaktır. Ayrıca kontrol ve müşküllerin bertaraf edilmesi işleri de bunlara ait olmak gerekir.

Genel ağaçlandırma plân tatbikatının seyri, elde edilen müsbet veya menfi neticeler, teknik tafsilâtiyle yıllık bir bültende yayınlanmalıdır. Tamamen teknik ve fenni hususları ihtiva edecek olan bu yayınlar, çeşitli mıntakalarda çalışan tatbikatçılar için çok faydalı olur. Bunun dışında ayrıca umumî eskâra hitap eden kısa fakat sarîh ve daha ziyade rakamlara dayanan resimli ve haritalı propaganda broşürlerine de ihtiyaç vardır. Bu broşürlerde Türkiye'de ağaçlandırma servisi tarafından ele alınıp ne'icelendirilen ağaçlandırma çalışmaları, yerleri ve vüs'atleriyle belirtilmelidir. Millet ancak bu suretle bu çalışmaların kıymetini ve önemini idrak eder ve bu uğurda sarfedilen gayretleri destekler. Yayın ve temvir vazifelerinin icrası da merkez teşkilâtına ait olmak gerekir.

b. Ağaçlandırma servisi mıntaka teşkilâtı

Teşkilâtın ikinci kademesi ve tatbikat organları olarak " ağaçlandırma tatbikat grupları "nın teşkili muvafıktır. Esasen Orman Umum Müdürlüğü bazı Başmüdürlüklerde bu mahiyette bir teşkilât kurmağa

çalışmaktadır. Grupların vazifeleri genel plânlama çerçevesi dahilinde ağaçlandırılması icabeden saha veya mıntakaların yetişme muhiti etütlerini (iklim, toprak v.s.), silvikültürel şartlarını ve özelliklerini, çalışma imkânlarını v.s. gibi lüzumlu bütün hususları ince bir tetkike tâbi tutarak, bu saha veya mıntakalara ait detaylı " teknik ağaçlandırma plânları " nı hazırlamaktır. Teknik ağaçlandırma plânlarının esasları, misalleriyle birlikte, bu travayın ikinci bölümünde ele alınmıştır. Plânlar merkezce tasdik edildikten sonra tatbikat bu guruplar tarafından yapılır.

Ağaçlandırma tatbikat grupları ağaçlandırma servisi merkez teşkilâtının emrinde olmalıdır. Böyle bir durum, bu grupların çalıştıkları sahalarına isabet eden başmüdürlük veya işletme teşkilâtından müzaheret ve yardım görmelerine hiç bir zaman mâni teşkil etmez. Zira bugün orman teşkilâtında ve ormancılarda büyük bir zihniyet değişikliği hasıl olmuştur. Yakın zamana kadar ormancılık faaliyetlerini münhasıran kesip, taşıma ve satmadan ibaret sânan bir taraflı basit zihniyetin yerine, yetiştirme ve bakım zaruretlerini ön plâna almağa çalışan bir zihniyet kâim olmağa başlamıştır. Yine yakın zamana kadar işletmelerde liyakat gösteremeyen meslekdaşların, küçümsendiği için fidanlık, ağaçlandırma ve tahdit teşkilâtına aktarıldığı herkesçe malûmdur. Hattâ bazı arzu edilmeyen meslekdaşlar için "onu fidanlık paklar" ifadeleri dahi kullanılmıştır. Bu sakim zihniyetin tedricen değişmekte olduğunu, bizzat muntakasının çeşitli ihtiyaçlarını sağlamak ve arzu edilmeyen komplikasyonlara meydan vermemek için geceli gündüzlü çalışmak mecburiyetinde kalan ormancı idare âmirleri dahi, bu bunaltıcı mesailerini yanında ağaçlandırma işlerini ihmal etmek arzusunda değildirler.

Tatbikat gruplarının eleman sayısı ve terekübü, çalışacakları mıntakaların iş icaplarına göre tâyin edilmelidir. Her grup için şefle birlikte 3 - 4 eleman kifayet eder. Grup şefi gerekli iş bölümünü yapar. Herhalde grup elemanlarının ağaçlandırma işlerinin çeşitli kollarında (tohum tedariki, fidan yetiştirme, ağaçlandırma tekniği ve plânlama v.s.) bilgi ve tecrübe sahibi olmaları şarttır. Zira bunlar ekseriya meselelerle doğrudan doğruya karşılaşacak elemanlar oldukları için, ihata, müstakil karar verme bu meslekdaşların en önemli vasıflarından olmak gerekir. Her halde çok veçheli olan bu işlerde kalıp çalışması, elemanları başarıdan uzaklaştırır. Bu itibarla ki, ağaçlandırma gruplarının teknik çalışmalarını şu veya bu şekilde tanzim maksadiyle talimatnameler çıkarmak kat'iyyen doğru değildir. Ağaçlandırma işlerinin bilgi ve tecrübe isteyen işler olduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu itibarla ilmi ve teknik mevzuları umumî hükümler ihtiva eden talimatnamelerin dar çerçeveleri içine sığdırmağa

çalışmak kadar yanlış bir iş olamaz. Talimatnameler, teknik ve ilmi işlemlerde, tatbikatçının tecrübe ve bilgi kaynağından istifade etmesine mâni olur ve her türlü inisiyatifi körletir. Hattâ okuma, öğrenme gibi en lüzumlu mesaiyi dahi lüzumsuz bir mertebeye indirmeye sevkeder ; zira yapılacak işler talimatname ahkâmı halinde dikte edilmiştir. Nasıl ki, hastasını muayene eden bir doktor, hastasının illetlerini tâyin ve tedavisini yapabilmek için, herhangi bir tedavi talimatnamesine müracaat etmiyor sa, ormancı da yapacağı ağaçlandırmaya müteallik teknik işlerde talimatnameye muhtaç değildir. Meslekdaşın bilgi, tecrübe, ihata ve feraseti, karşılaşacağı yüzlerce meseleyi halletmek için, talimatnamelerden kat kat üstün ve faydalıdır. Talimatnameler, ancak her yer için az veya çok aynı mahiyette muteber olması gereken, nizami ve hukuki işlere ve meselelere inhisar ettirmelidir. Bu suretle lüzumlu birlik temin edilmiş ve bazı meseleler nizam altına alınmış olabilir.

Ağaçlandırma tatbikat grup ve ekiplerinin etüd, tersimat malzemesi, nakil vasıtaları, çadır, seyyar şantiye tesisatı ve arabaları v.s. gibi ihtiyaçlarının yetecek kadar temin edilmiş olması gerekir. Elemanların arazi çalışmalarını kolaylaştıracak olan her nevi modern teçhizatı kendilerinden esirgememek lâzımdır. Ayrıca grupların emirlerine lüzumu kadar orta ve alt kademedeki yardımcı teknik memur, muhafaza elemanları verilmelidir. Bu ihtiyaçları grup şefinin takdirine bırakmak gerekir. Gruplar, teknik plânlama, tatbikat ve icraat organları olarak ağaçlandırma işlerinin büyük mes'uliyet ve yükünü taşırlar. Yaz ayları esas itibariyle etüdlere, plânlama çalışmalarına ve diğer mevsimlerde tatbikata hasredilir.

Ağaçlandırma tatbikat gruplarının sayılarını, ağaçlandırma çalışmalarının umumî vüs'ati tâyin eder. Evvelce de temas edildiği gibi, Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının yıllık ağaçlandırma çalışmaları 100.000 hektar civarında olacaktır. Bu büyük mesaiyi başarabilmek için memleketin 40 - 50 yerinden başlamak gerekir. Bu takdirde her ağaçlandırma tatbikat grubuna düşecek olan yıllık ağaçlandırma mesaisi, 2500 - 3000 hektar sahaya şâmil olur ki, bugün dahi organizasyonun bilhassa teksif edildiği bazı mıntakalarda bu miktar veya ona yakın vüs'atte sahalar kolayca ağaçlandırılabilir. Görülüyor ki, verimli çalışabilmek için tatbikat gruplarının sayılarını arttırmak lâzımdır.

Grupları kesif ağaçlandırma mıntakalarına ve ihtiyaçların en fazla olduğu sahalara tertiplemelidir. Herhangi bir başmüdürlük mıntakasından, ağaçlandırılacak sahaların çok fazla olması halinde iki hattâ üç grubun

vazifelenendirilmesi mümkündür. Esasen yukarıda da temas edildiği gibi, ağaçlandırma grupları başmüdürlükler emrine verilmemelidir.

3. AĞAÇLANDIRMA ŞÛRASI

Türkiye ölçüsünde ele alınacak olan bir ağaçlandırma plânlamasının sâlim bir yolda tatbikini sağlamak için, muhakkak bir şûranın faaliyete geçmesi lâzımdır. Şûranın vazifesi, zaman zaman toplanarak merkez ve muntaka teşkilâtının çalışmalarına tetkik etmek, plânlanmanın tatbikat seyrini takip ve mürakabe etmek, varsa aksaklıkları tesbit etmek ve bunların giderilmesi için lüzumlu tedbirler üzerinde durmak ve kararlar almaktır. Şûranın bu suretle fonksiyonları uzun vâdeli ve şümulü olan bu işlerde büyük önem kazanır. Ağaçlandırma şûrasını, memleketin ağaçlandırma işlerinin tedvirinde devamlılığı ve istikrarı sağlayan en büyük ve muhtar organ olarak görmek icabeder. Muayyen büyük operasyonlar, şûranın kararna iktirâh ettirilir. Plânlama teşkilâtına, çalışmalarını muayyen zamanlarda şûra huzuruna getirmekle mükellef kılmalıdır. Yâni teşkilât, şûraya, çalışmalarını hakkında hesap vermekle mükelleftir. Bu suretle şûra aynı zamanda Türkiye ağaçlandırma plânlamasının büyük işleri üzerinde mürakabe organı olarak vazife almış olacaktır.

Şûranın terekübü önemi haizdir. Mesleğin ilim ve tatbikat sahalarında vukufiyle tanınmış şahsiyetlerin şûrada yer almaları gerekir. 8-10 üye kâfidir. Evvelce de belirtildiği gibi Türkiye genel ağaçlandırma plânlamasının hazırlanmasında çalışan meslekdaşların, hiç olmazsa bir kısmının, şûraya girmesi temin edilmelidir. Şûra, tâyin edilecek zamanlarda Ziraat Vekilinin başkanlığında toplanır ve gündemindeki işleri mütalâa ve müzakere eder, icabederse sahalara da çıkarak geniş ağaçlandırma çalışmalarını yerinde görür, ihtiyaçlar üzerine fikir sahibi olur.